

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

רמברנדט, התנ"ך והיהודים - 5865

תאריך עדכון אחרון 06-10-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תולדות האמנות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): שלום צבר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: shaloms@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: עפ"י קביעה

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

עיון משווה ביצירתו של רמברנדט בדגש על התמונות המקראיות ובקשריו האפשריים עם יהודי אמסטרדם. לצד יצירתו של רמברנדט, נלמד להכיר את האמנות המיוחדת של יהודי הולנד בתור הזהב - קשריה לאמנות הכללית ולאמנות היהודית.

מטרות הקורס:

היכרות מעמיקה וכושר ניתוח של האמנות המקראית של רמברנדט - קשריה למסורות חזותיות קודמות ותרומתה החדשנית והמיוחדת. כנ"ל לגבי האמנות של יהודי הולנד בתקופה זו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להעריך, לפרש ולנתח את הנושאים המקראיים בעבודתו של רמברנדט, הרקע ההיסטורי והחברתי, הקשרים עם היהדות, והכרת מאפייני האמנות היהודית שנוצרה באמסטרדם בדורו של רמברנדט.

דרישות נוכחות (%) :

85%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה ודיון כיתתי בהתבסס על קריאת חומרי רקע וניתוח יצירות חזותיות.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- א) קורות חייו של רמברנדט על רקע תולדות הולנד במאה ה-17.
- ב) רמברנדט בליידן - מוריו ומקורותיו של האמן.
- ג) רמברנדט בליידן - תמונות מקראיות ראשונות.
- ד) רמברנדט באמסטרדם - העשור הראשון.
- ה) דמות היהודי באמנות הנוצרית והשינויים בתקופת רמברנדט.
- ו) ראשיתה של הקהילה היהודית בהולנד - מפורטוגל לאמסטרדם.
- ז) אמנות יהודית באמסטרדם במאה ה-17 - פריטים לבית ולבית הכנסת.
- ח) הנושאים המקראיים בעבודתו של רמברנדט בשנות ה-50 וה-60.
- ט) עברית ביצירתו של רמברנדט ובני זמנו (איטליה, הולנד).
- י) השפעתו של רמברנדט ואמנות יהודית באמסטרדם במאה ה-18.
- יא) מורשתו של רמברנדט.

חומר חובה לקריאה:

חומרי הקריאה ינתנו מתוך הרשימה בסעיף הבא (חומר לקריאה נוספת), עפ"י הנחיות המרצה.

חומר לקריאה נוספת:
א. הולנד במאה השבע-עשרה

Prak, Maarten Roy. The Dutch Republic in the Seventeenth Century, New York: Cambridge University Press, 2005.

Lugt, Frits. Rembrandt's Amsterdam, Project Gutenberg (online).

Schama, Simon. The Embarrassment of Riches: An Interpretation of Dutch Culture in the Golden Age, New York, 1987.

Wilson, Ch. The Dutch Republic and the Civilisation of the Seventeenth Century, New York, 1977.

ב. רמברנדט: חייו ויצירתו

ייל מרטין, וויס בלוק (עור'). הולנד של רמברנדט, ירושלים: מוזיאון ישראל, 1993.

לוריא, דורון. רמברנדט: מיתוס מול מציאות, תל-אביב: מפה, 2006.

REMBRANDT DATABASE <http://rembrandtdatabase.org/>

Bailey, Anthony. Rembrandt's House Exploring the World of the Great Master, London, 2014.

Brown, Ch. et al. Rembrandt: The Master & his Workshop, Vol. 1: Paintings, Vol. 2: Drawings and Etchings, New Haven and London, 1991.

Bruyn, J. et al. A Corpus of Rembrandt's Paintings, Vols. 1-5, The Hague: M. Nijhoff, 1982-2010.

Clark, Kenneth, An Introduction to Rembrandt, London, 1978.

Crenshaw, Paul. Rembrandt's Bankruptcy: The Artist, His Patrons, and the Art World in Seventeenth-century Netherlands, Cambridge, 2013.

Golahny, Amy. Rembrandt's Reading: The Artist's Bookshelf of Ancient Poetry and History, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2003.

----- *Rembrandt — Studies in his Varied Approaches to Italian Art, Leiden/Boston, 2020.*

Haak, Bob. Rembrandt, London, 1969.

Perlove, Shelley Karen and Larry Silver. Rembrandt's Faith: Church and Temple in the Dutch Golden Age, University Park, Penn.: Pennsylvania State University Press,

2009.

Rosenberg, Jakob. *Rembrandt: Life & Work*, London, 1968.

Schama, Simon. *Rembrandt's Eyes*, New York, 1999.

Schwartz, Gary. *Rembrandt: His Life, His His Paintings*, New York and London, 1985.

-----, *Rembrandt's Universe: His Art, His Life, His World*, London: Thames & Hudson, 2006.

Slive, Seymour. *Rembrandt and His Critics 1630-1730*, The Hague, 1953.

Straten, Roelof van. *Young Rembrandt: The Leiden Years, 1606-1632*, Leiden: Folio Publishers, 2005.

Strauss, Walter L. et. al. *The Rembrandt Documents*, New York, 1979.

Suthor, Nicola. *Rembrandt's Roughness*, Princeton, 2018.

Tümpel, Astrid. *Pieter Lastman: The Man who Taught Rembrandt*, Exhibition catalog, Zwolle: Waanders Uitgevers, 1991.

Tummers, Anna. *The Eye of the Connoisseur: Authenticating Paintings by Rembrandt and his Contemporaries*, Amsterdam, 2011.

Tümpel, Christian. *Rembrandt: Images and Metaphors*, London: Haus Publishing, 2006.

Van de Wall, H. *Steps towards Rembrandt*, Amsterdam-London, 1974.

Wetering, Ernst van de (ed.). *The Mystery of the Young Rembrandt*, Exhibition catalog, Wolfratshausen: Edition Minerva, 2001.

White, Christopher, *Rembrandt*, London, 1984.

ג. רמברנדט, התנ"ך ויהודי הולנד

באב, יוליוס. רמברנדט: תולדות רמברנדט באור יחסיו ליהודים וליהדות, תל אביב, 1952.

ברש, משה. "תיאורי היהודים ביצירתו של רמבראנדט", *ארץ ישראל*, ו' תשכ"א, עמ' 169-188.

הולצמן, אבנר. "רמברנדט צייר היהודים". בתוך: מלאכת מחשבת - תחיית האומה: הספרות העברית לנוכח האמנות הפלסטית, חיפה: אוניברסיטת חיפה; תל-אביב: זמורה-ביתן, תשנ"ט, עמ' 212-230.

-
- לוריא, דורון. יאן ליוונס - עקידת יצחק, קטלוג תערוכה, תל-אביב: מוזיאון תל-אביב, 1997.
- לשם, יעקב. "רמברנדט והחכם מנשה בן ישראל, " ציור ופסול 12 (1976), עמ' 3-13.
- מסינגר, שרה. "אמונה ואמנות: הרב קוק ורמברנדט - עקדת יצחק, " מורשתנו יז (תשס"ו), 189-196.
- פוסק, אביגדור. "דוד וגוליית' אצל רמברנדט ושלום איטליה, " רימונים 3 (תשמ"ח), עמ' 24-35.
- פסטרנק, ליאניד. רמברנדט: יצירתו וערכו ליהדות (תרגם מכת"י י' קופליביץ [eq&ישרון קשת], מבוא מאת ח"נ ביאליק), ברלין, 1923.
- צבר, שלום. "כתב עברי ביצירתו של רמברנדט, " בתוך הולנד של רמברנדט, עמ' 169-187.
- . "רמברנדט מימין לשמאל, " סגולה: מגזין ישראלי להיסטוריה, 109 (2019), עמ' 36-49.
- שנייד, נפתלי. התנ"ך בתמונות רמברנדט, תל אביב, 1947.
- Abrahams, Israel. "Menasseh and Rembrandt," in *By-Paths in Hebraic Bookland*, Philadelphia, 1920, pp. 147-152.
- Alexander-Knotter, Mirjam. "An Ingenious Device: Rembrandt's Use of Hebrew Inscriptions," *Studia Rosenthaliana*, 33, 1999, pp. 131-159.
- Alexander-Knotter, Mirjam et al., eds. *De 'joodse' Rembrandt: De mythe ontrafeld [The 'Jewish' Rembrandt: The Myth Unravelling]*, Amsterdam: Joods Historisch Museum, 2006.
- Bar-Efrat, Shimeon. "Some Remarks on Rembrandt's "Jacob Blessing Ephraim and Manasseh," *Burlington Magazine* 1014 (1987), pp. 594-595.
- Behr, A. "The Iconography of MBI," *Transactions of the Jewish Historical Society of England*, 19, 1960, pp. 191-198.
- Braillon-Philippe, Juliette (ed.). *Rembrandt et la nouvelle Jérusalem: Juifs et chrétiens à Amsterdam au siècle d'or*, Paris: Musée d'art et d'histoire du judaïsme, 2007.
- Cohen, Alan. "How Deep was the Relationship between Rembrandt and the Jews?" In: *Dutch Jewry: Its History and Secular Culture (1500-2000)*, Jonathan Israel and Reinier Salverda (eds.). Leiden: Brill, 2002, pp. 173-190.
- Fuchs, R.H. "The Jewish Community, The Bible, and Religion," in: *Rembrandt in Amsterdam*, New York, 1969.
- Kaplan, Yosef. "For Whom did Emanuel de Witte Paint his Three Pictures of the Sphardic Synagogue in Amsterdam?" *Studia Rosenthaliana* 32 (1998), pp. 133-154.

(גרסה מקוצרת בעברית: פעמים 69 (1996), עמ' 56-84).

Landsberger, Franz. *Rembrandt, The Jews and the Bible*, Philadelphia, 1946.

----- . "Rembrandt and Josephus," *The Art Bulletin* 36 (1954), pp. 62-63.

----- . "Rembrandt's Synagogue," *Historia Judaica* 6 (1944), pp. 69-77.

Morgenstein S. and Levine R. *The Jews in the Age of Rembrandt, Exhibition Catalogue*, Washington, D.C., 1981.

Münz, Ludwig. "Rembrandt's Synagogue and Some problems of Nomenclature," *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes* 3 (1939/40), pp. 119-126.

Nadler, Steven. *Rembrandt's Jews*, Chicago, 2003.

Panofsky, Erwin. "Rembrandt und das Judentum," *Jahrbuch der Hamburger Kunstsammlungen* 18 (1973), pp. 75-108.

Perlove, Shelley. "An Irenic Vision of Utopia: Rembrandt's 'Triumph of Mordechai' and the New Jerusalem," *Zeitschrift für Kunstgeschichte* 56 (1993), pp. 38-60.

----. "Awaiting the Messiah: Christians, Jews, and Muslims in the Late Work of Rembrandt," *Bulletin: The University of Michigan Museums of Art and Archeology* 11 (1994-96).

Perlove, Shelley. "'Templum Christianum': Rembrandt's 'Jeremiah Lamenting the Destruction of Jerusalem' (1630)," *Gazette des Beaux-Arts*, 126 [1522] (1995), pp. 159-170

Poseq, Avigdor W.G. "Left and Right in Rembrandt's Defeat of Goliath," *Studia Rosenthaliana* 23 (1989), pp. 8-27.

Sabar, Shalom. "Between Calvinists and Jews: Hebrew Script in Rembrandt's Art." In: *Beyond the Yellow Badge: Anti-Judaism and Antisemitism in Medieval and Early Modern Visual Culture*, Mitchell Merback (ed.), Leiden: Brill, 2008, 371-404.

Smith, David R. "Towards a Protestant Aesthetics: Rembrandt's 1655 'Sacrifice of Isaac'," *Art History* 8/3 (1985), pp. 290-302.

Van de Wall, H. "Rembrandt's Etchings for Menasseh Ben Israel's *Piedra Gloriosa*," in *Steps towards Rembrandt*, Amsterdam-London, 1974, pp. 113-132.

----- . "Rembrandt and the Feast of Purim," *Oud-Holland*, 84(1969), pp. 199-223.

- Zell, Michael. *Reframing Rembrandt: Jews and the Christian Image in Seventeenth*

Century Amsterda, Berkeley and Los Angeles, 2002.

Zwarts, J. *The Significance of Rembrandt's The Jewish Bride*, 1929.

ד. יהודי הולנד: היסטוריה, תרבות וחברה

פגיס, דן. על סוד החתום, ירושלים, תשמ"ז.

מחקרים על תולדות יהדות הולנד, ירושלים: י.ל. מאגנס, האוניברסיטה העברית, 5 כרכים, תשל"ה תשמ"ח.

קפלן, יוסף. הפזורה הספרדית המערבית, האוניברסיטה המשודרת, תל-אביב, תשנ"ה.

----- מנוצרים חדשים ליהודים חדשים, ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל, 2003.

Bodian, Miriam. *Hebrews of the Portuguese Nation: Conversos and Community in early Modern Amsterdam*, Bloomington: Indiana University Press, 1999.

Gans, M.H. *Memorbook: History of Dutch Jewry from the Renaissance to 1940*, Baarn. 1971.

Roth, Cecil. *A Life of MBI*, Philadelphia, 1939 (מעריב 'בהוצ' לעברית מקוצר תרגום).

ה. אמנות יהודית בהולנד

בית התפוצות, תור הזהב של יהודי הולנד 1592-1796, קטלוג תערוכה, תל-אביב, 1982.

הגדת אמסטרדם, 1695 (מהדורות פקסימיליות שונות; בעיקר המהדורה בהוצאת "מקור", ירושלים, תשל"ג - עם מבוא מאת בצלאל נרקיס).

מאוצרות ספריית עץ-חיים/ מונטזינוס ליד בית המדרש הפורטוגלי "עץ חיים", אמסטרדם, בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, ירושלים, תש"ם.

מינץ-מנור, לימור. "סמלים ודימויים בקהילה הספרדית-הפורטוגלית באמסטרדם במאה השבע עשרה והשמונה עשרה", פעמים 120 (תשס"ט), עמ' 9-59.

נרקיס, מרדכי. "יצירתו של שלום בכמ"ר מרדכי איטליה", תרביץ, כ"ה, 1956, עמ' 441-451; כ"ו, 1957, עמ' 87-100.

פרמינגר, בריאנה. "יהודי החצר" כפטרונים של אמנויות: בין תרבות הבארוק לחיי בית הכנסת הפורטוגאלי באמסטרדם במאות ה-17 וה-18", עבודת מ"א, האוניברסיטה העברית, תשנ"ח.

Cohen, Richard. *Jewish Icons*, Berkeley and Los Angeles, 1998.

-
- Fuks. L. and Fuks-Mansfeld, R. G. *Hebrew Typography in the Northern Netherlands 1565-1815*, 2 vols., Leiden, 1988-87.
- Gifts from the Heart: Ceremonial Objects from the Jewish Historical Museum*, Amsterdam: Jewish Historical Museum, 2004.
- Guide to the Jewish Historical Museum Amsterdam*, Amsterdam: Jewish Historical Museum, 1988.
- Henriques de Castro, D. *Selected Gravestones from the Dutch Jewish Cemetery at Ouderkerk aan de Amstel*, Ouderkerk, 1999 [reprint of the 1883 Dutch-German edition].
- Krinsky, Carol H. *Synagogues of Europe: Architecture, History, Meaning*, Cambridge, Mass. 1985.
- Offenberg A.K. et al. *Bibliotheca Rosenthaliana: Treasures of Jewish Booklore*, Amsterdam, 1994.
- Picart Project UCLA. *The Origins of Comparative Religion: Bernard and Picart's Religious Ceremonies and Customs of All the Peoples of the World (1723-1743)*.
<http://digital2.library.ucla.edu/picart/>
- Rubens, Alfred. *A History of Jewish Costume*, London, 1973.
- *A Jewish Iconography*, London, 1981.
- Sabar, Shalom. "The Golden Age of Ketubbah Decoration in Venice and Amsterdam," in *The Ghetto of Venice: Ponentini, Levantini e Tedeschi 1516-1797*, Amsterdam: Jewish Historical Museum, 1990, pp. 86-105.
- , "From Amsterdam to Bombay, Baghdad, and Casablanca: The Influence of the Amsterdam Haggadah on Haggadah Illustration among the Jews in India and the Lands of Islam," *The Dutch Intersection: The Jews and the Netherlands in Modern History*, ed. Yosef Kaplan, Leiden/Boston, 2008, pp. 279-99, 498-517.
- , "A New Discovery: The Earliest Illustrated Esther Scroll by Shalom Italia," *Ars Judaica* 8 (2012), pp. 119-136.
- , "Abraham bar Jacob and the Creation of his Copper-engraved Childbirth Amulet from Amsterdam, 1700," in *Windows on Jewish Worlds: Essays in Honor of William Gross, Collector of Judaica*, eds. Sh. Sabar, E. Schrijver, and F. Wiesemann, Zutphen, 2019, pp. 110-133.
- Swetschinski, Daniel, et al., eds. *Orphan Objects: Facets of the Textiles Collection of the Joods Historisch Museum*, Amsterdam, Amsterdam: Jewish Historical Museum,

1997.

Szilvassy, Alexandra, "Bernard Picart and the Illustrations of Jewish Customs for *Cérémonies et Cotumes Religieuses de tous les Peuples du Monde*," Unpublished M.L.S. Thesis, Hebrew University, Jerusalem, 1990.

Vega, L.A. *The Beth Haim of Ouderkerk aan de Amstel: Images of a Portuguese Jewish Cemetery in Holland*, Amsterdam, 1975.

Weinstein, Rochelle. "Sepulchral Monuments of the Jews of Amsterdam in the 17th and 18th Centuries," Unpublished Ph.D. Dissertation, New York University, 1979.

Wilson, H. William. "'The Circumcision' A Drawing by Romeyn de Hooghe," *Master Drawings* 13 (1975), pp. 250-258.

Wischnitzer, Rachel. *The Architecture of the European Synagogue*, Philadelphia, 1964.

Yerushalmi, Yosef H. *Haggadah and History: A Panorama in Facsimile of Five Centuries of the Printed Haggadah*, Philadelphia, 1974.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 0 %
השתתפות 30 %
הגשת עבודה 55 %
הגשת תרגילים 15 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

והגשת רפרט קצר על נושא המחקר בשיעור האחרון וכתובת עבודה סמינריונית-מחקרית (למי שלומד את הקורס כסמינר), או עבודה מסכמת בהיקף מצומצם יותר (למי שצריך נדודות לשו"ת). הנושא, בתיאום עם המרצה, יכולים להיות או בהקשר ישיר לרמברנדט או לאמנות של יהודי הולנד (או שניהם).